

מחצית השקל

מאז ועד היום

החלקים צריכים להיות שווים ואסור שאחד יחסר.

אך היו גם תקופות שבתרומת מחצית השקל השתתפו רק מעטים. במשנה מסופר שכאשר הגיעו עולי בית שני, תרם כל אחד חצי דרכון זהב ששווי כפול ארבע ממחצית שקל הכסף המקראי. עולי בית שני לא היו אנשים עשירים בלשון המעטה, ומזור שדווקא במצווה זו החליטו להדר בצורה המחייבת את כל אחד (העשיר לא ירבה והדל לא ימעט, כזכור). חלק מהמפרשים מסבירים שדווקא עובדה זו שעולי בית שני היו עניים ומעטים כדווקא לחוסר בכספי המקדש, ולכן הוטל המס הגבוה שירד בהדרגה ככל שהגיעו עוד יהודים לארץ וככל שמערך הגבייה של מחצית השקל השתכלל והגיע גם ליהודי הגולה בתפוצה נרחבת, עד שבסופו של דבר חזר לשוויו המקורי.

אך מה בעצם היה שוויו של מחצית השקל? אנו יודעים שאחינו הספרדים נוהגים לתת את שווי הכסף במשקל מחצית השקל (חתיכת כסף במשקל 7-9 גרם). היום מחצית השקל כסף שווה ל-20-40 ש"ח, אבל האם זה מה שנתנו גם בתקופת בית שני? עד לעת החדשה הכסף לא היה מוצר אלא מטבע, ובמילים פשוטות: דבר שקונים איתו ולא דבר שקונים אותו. שינוי המעמד ממטבע למוצר הוזיל מאוד את ערך הכסף. ניקח לדוגמה את השקל שלנו. השקל המקראי, "שקל הקודש", נקרא בלשון חז"ל "סלע". מה אפשר לקנות עם הסלע הזה? במשנה נאמר שהנודר להקריב כבש ולא פירש באיזה מחיר - יקנה אותו ואת נסכיו בסלע. אם נצא למכולת לבדוק רק את מחיר הנסכים (ייץ שמן וסולת) נחזור עם חשבונת ע"ס 80-70 ש"ח לפחות, אבל זה רק תוספת, מה עם הכבש? כבש נמכר היום בשוק במחיר של 1,300-1,800 ש"ח. כמובן שיש המון משתנים בכלכלה וקשה להשוות, אך מכלל הנתונים, אם נמיר את מחצית השקל לש"ח נקבל סדר גודל של 700 ש"ח פלוס מינוס. מס שנתי, שמזכיר יותר ארנונה מתרומה חד פעמית בקופת קרטון על הבימה. עכשיו אנחנו מבינים קצת יותר מה היה בית המקדש בעיני יהודי בבית שני, ששולח את תרומתו מרומא לירושלים.

בשלהי הבית השני הייתה מחצית השקל מגיעה מכל קצוות תבל. מחצית השקל היוותה את הקשר החם של כל יהודי עם עבודת ה', עבודת המקדש. אבל יום אחד זה נגמר. לאחר שדעכו הלהבות מעל בית קדשנו ותפארתנו, רצה אספסיאנוס קיסר להעניש את היהודים ולהוכיח שאלילי הרומאים 'ניצחו' את אלוקי ישראל, והוא הכריז על גזירה חדשה - מהיום יתנו היהודים את מחצית השקל שלהם למקדש יופיטר. הבחירה במחצית השקל כאמצעי להענשת היהודים מצביעה על מרכיבות התרומה בהווי היהודי, חשיבות שהייתה ידועה גם לרומאים. מעניין שהמס נקרא בהתחלה "מס שני הדינרים של היהודים". מחצית השקל מבטאת שכל יהודי הוא רק חצי ומורה על אחדות ישראל בעבודת הקודש "כאיש אחד בלב אחד", אך את "מס שני הדינרים" נתן היהודי כשאחד בפה ואחד בלב...

"המס היהודי" שהטילו הרומאים בוטל בסופו של דבר. אך היהודים לא שכחו את מחצית השקל וגם לא רצו לשכוח, לכן החלו להנהיג בקהילות מסוימות "זכר למחצית השקל", ובהעדר מקדש נתנו את הכסף לעניים. המנהג פשט והפך למנהג מקובל בכל תפוצות ישראל.

עם כיבוש הר הבית בידי צבא ישראל והקמת 'מכון המקדש' שהחל בבניית כלי המקדש, התעוררה שאלה - האם התרומה לבניית הכלים היא זכר למחצית השקל או שיש בה קיום מצוות מחצית השקל ממש? מצד אחד, במשנה נאמר שהשקלים נוהגים רק בפני הבית, אך מצד שני כשאסף משה את מחצית השקל היה זה לפני הקמת המשכן, ואולי ההכנות למקדש נחשבות "בפני הבית"? נושא זה שנוי במחלוקת, אך גם אם נותרנו עדיין ב"זכר למחצית השקל" - נראה שאין תרומה יותר מהודרת מסלילת הדרך לבניין המקדש.

פדיון שבויים, גרטינים תורניים, טמותות לנדקקים, ישיבות על כל סוגי וגדלי הכיפות ועוד הרבה ארגונים חשובים ויקרים מציעים לנו לתת דווקא להם "זכר למחצית השקל" - חג התרומות העתיק של העם היהודי, שעומד על מעמדו גם בעידן מימון-ההמונים < סיפורה של מחצית השקל טובר דרך משה רבנו ואספסיאנוס קיסר, צולח עליות ומורדות בכלכלה הבינלאומית, ומתאר גם את הקשר של עולי בבל ליהודי התפוצות עם טבודת ה' בירושלים > וגם, מדוע יש האומרים שבימינו כבר לא צריך לעשות "זכר"

יראה שריד, ישיבת המקדש

כשהגיע משה רבנו עם הציווי לגביית מחצית השקל, הוא גבה מכל יהודי שלוש מחציות (שקל וחצי למתקדמים). בחצי הראשון השתמשו ליסודות המשכן. חצי שני שימש לבניית המשכן עצמו (בנוסף למסלול "נדיב לבור", בו כל אחד בחר את סכום התרומה), והחצי השלישי - לקניית קורבנות ציבור (בגלל זה נהגו אחינו האשכנזים לתת שלוש מחציות השקל). בשנים הבאות לא היה צורך בתרומות לבניית המשכן או ליסודותיו ונשארנו רק עם מחצית אחת - לקורבנות הציבור.

עבודת המקדש היא לב הקשר בין ה' יתברך לעם ישראל - "ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם". כשהכהן מקריב את קורבן התמיד הוא צריך לחבר בין כל חלקי העם, לגווניהם השונים, לאביהם שבשמיים. דרישת התורה ש"העשיר לא ירבה והדל לא ימעט" משקפת רצון שלכולם יהיה חלק שווה בקורבנות הציבור, כמו פסיפס בו כל

"מחצית השקל תרומה לה"

תרומת צבא אומצית פלאקא אמון פאקדל
אזכובת אריות לותמים בסאלית בדוק אמקדל

אתרונות סיקו את הביקור

אז חפלו באמון "אומצית פלאקא אמון פאקדל"